

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

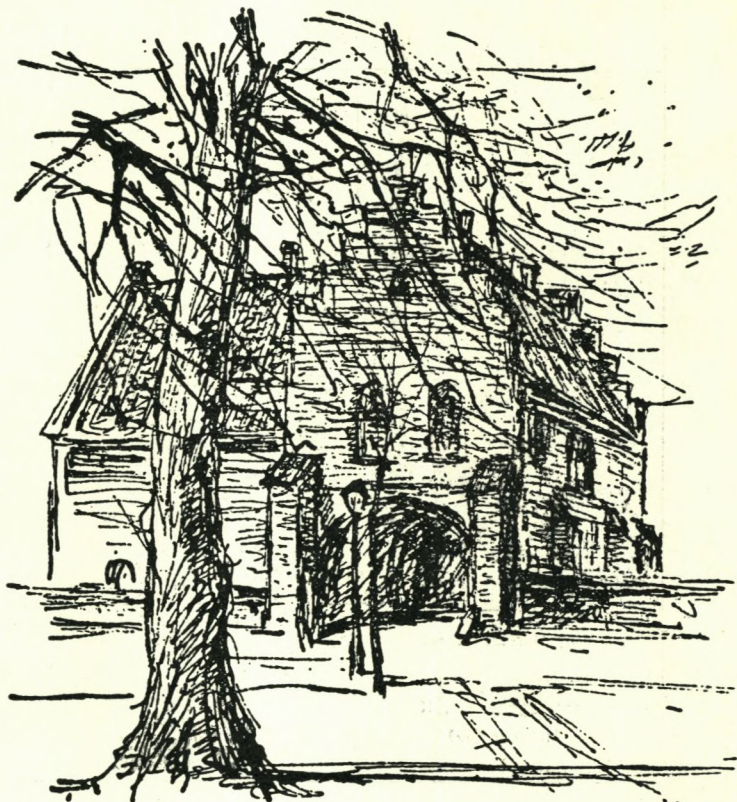
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SORANERBLADET

NR. 12 DECEMBER 1968 53. ÅRGANG

Månedsskrift
for Soransk
Samfund

SORANERBLADET

ønsker

Glædelig Jul

og

Godt Nytår

1968

1969

MERKUR A/S

HERMODSGADE 14
ÆGIR 8888

*Kaffe og The
en gros*

Mogens Krog-Meyer
Højesteretssagfører

Gothersgade 109, K.
Minerva 5800

**SVEGÅRDS
BOGHANDEL
SORØ**

TELEFON (03) 63 00 27
POSTKONTO 7163

STAALKONTORET

v. R. E. Brincker

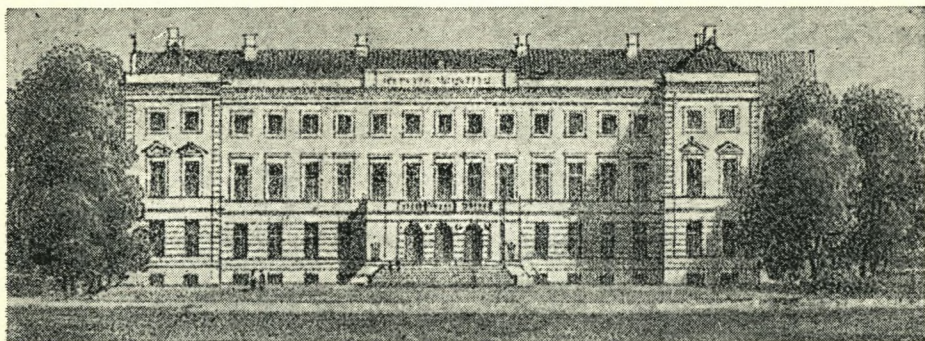
Jægersborgvej 64
Kgs. Lyngby
Telf. (01) 88 26 22

LARELL

- ET CENTER FOR DAMETØJ

**HØJE GLADSAXE CENTER
2860 SØBORG - TLF. 69 54 45**

Academia Sorana

efter gammelt stik

SORØNER-BLADET

DECEMBER

53. ÅRGANG

NUMMER 12

Arthur Arnholtz: Erindringer

SORØ AKADEMI

(Dette afsnit danner indledning til det i oktobernummeret optagne).

Ankomsten var fortumlene. Jeg kom fra Valby og Vesterbro, hvor ingen havde lagt mærke til mig, til det lille Sorø, hvor alle kendte alle. Jeg skulle i 4. mellem, der havde været sammenrystet i tre år; jeg var den nye dreng. Det første forkerte ved mig var, at jeg mødte op med skoletaske, citytaske, som det hed dengang. Det brugte man ikke. Alumnerne stak bare deres bøger under armen, og så gjorde drengene ude fra byen det også. Mens jeg hørte efter i de første timer, blev min pæne taske væk; pludselig fandt jeg den igen; den hang uden for klassevinduet, fyldt med visne blade. Jeg havde svært ved at se komekken.

Alt forekom mig at begynde uden indledning. Efter en uges forløb hørte jeg pludselig – rygtevis, som skolebørn hør-

rer – at min klasse skulle til varmbadning samme eftermiddag. »Hvor?« spurgte jeg. Mine kammerater lod, som om de var alarmerede. »På avlsgården; ved du ikke det? Har du heller ikke fået købt de elleve gyldne baderegler og en rebstige? Du kan få dem hos Svedepisten.« Svedepisten var den gamle boghandler Svegaard på Storegade. Kammeraterne fulgte mig op til ham i middagspausen. Han sad krumbøjet i en lænestol bag disken, da jeg trådte ind. »Jeg ville gerne...« stammede jeg, »have de elleve gyldne baderegler og en rebstige.« »Åh, gå din vej,« hvædede han. Så først... jeg blev ildrød i hovedet, og da jeg vendte mig om, så jeg kammeraterne stikke af; jeg kunne høre dem grine endnu, da jeg kom ud.

Varmbadningen var i sig selv ikke

mindre besynderlig. Jeg fandt frem til avlsgården; der var først et afklædningsrum – og så baderummet. Det var stort. I midten var et mægtigt, rektangulært bassin med kant af granittrapper, hvorpå der lå korkmåtter, fire på hver langside; dér skulle vi sidde og begynde med fødderne. En vagthavende inspektør stod »for bordenden«, havde jeg nær sagt, og gav os besked. Men midt i bassinet svømmede en gammel fed lærer, der var kommet først og blev der en rum tid. Gammel? Jeg slog for en sikkerheds skyld efter i et leksikon: han var lige fyldt 40, men man havde jo mave dengang. Langs endevæggen var en række brusebade fra varmt til koldt; jeg har måttet tænke på dem, hver gang jeg siden kom til vandprøven i »Tryllefløjten«. »Kom så op,« sagde inspektøren; så hviskede han: »... og skyl jer ordentligt efter den suppe!«

Ved klassepulten foran mig sad en af skovridersønnerne fra Rold. Han blev kaldt Storeræv, hans bror Lilleræv. Storeræv havde det med at læne sig tilbage og lægge albuerne på mit bord, og da han engang i skriftlig regning puffede til mit indskrivningshefte, så pennen smuttede i de retvinklede trekanter, puffede jeg igen, så begge hans albuer faldt ned. Han vendte sig om og sagde blot ganske sagte: »Du kommer ned til granhjørnet i næste frikvarter!« Jeg anede hverken, hvad eller hvor granhjørnet var. Men knap havde det ringet, før Storeræv og jeg var omsluttet af en hujende skare, der som en rivende vandflod førte os derhen. Granhjørnet viste sig at være en kampplads, til-

strækkelig afsides til at man kunne kæmpe længe, før det blev opdaget.

Jeg har aldrig været nogen øvet slagsbror; til mit held var Storeræv det heller ikke. Navnlig havde vi ikke begreb om at forsvare os, så vi var godt mørbankede, da gårdvagten endelig kom og standsede den uafgjorte kamp.

Det er vel for meget sagt, at det var denne forvirrede begyndelse, der forvandlede mig fra duksedreng til lømmel. Det er rigtigt, at jeg sagde til mig selv: Nå, er det uartige drenge, der tæller hernede, så skal jeg vise dem, at jeg også kan være mere uartig end nogen af de andre. Men det er jo ikke nok at sige det; man må også have naturlige anlæg. Jeg tror, det var dem, der til alles forbavselse blev kaldt frem, og jeg skylder min gamle skole evig tak, fordi den holdt disse fire års pubertetsterror ud.

Vi spillede naturligvis skolekomedie, først den lille og så den store. Jeg var charmør i den lille som tandlægen i »Sozodont«. Da den højt kultiverede lektor Glahn så mig – han skulle sætte »Gjenboerne« i scene bagefter – udbrød han rystet: »Nej, den ækle københavner vil jeg ikke have til Klint.« Så blev jeg kun anfører for studenterkoret.

Bedre gik det mig med lektor Frørup. Det var en stille mand med megen humor og skønhedssans, som en bitter skæbne havde forvandlet til desperation. Henrik Rechendorff (søn af teaterdirektør Wilhelm Rechendorff) havde boet hos ham, og det hændte, at Frørup på deres ture standsede ved en galanteributik for næsten selvplagerisk at fordybe sig i det mest forlorne juks. »Se Henrik, se!« sagde han hæst og med et

forgræmnet smil. Nu havde han kun musikken tilbage. Han spillede mandola, Rechendorff mandolin, og da jeg lige havde fået en guitar, blev jeg kaldt til. Ud på foråret voksede orkestret med et par stykker; vi spillede gerne om eftermiddagene i den store lærerbåd, mens et par »slaver« roede os over til Ægir. Dér trakterede »Froggen«, som vi kaldte ham, med kaffe og en medbragt makronkage.

Sammen med Rechendorff stiftede jeg »Underholdningsforeningen«, da vi var kommet i I g. Vi fik Lovsangssalen at husere i; jeg lavede uskyldigt udseende programmer til den inspektionshavende, mens vi i virkeligheden rakkede ned på alt og alle. »Hvad er det for noget sludder, du har skrevet til mig, Arthur?« Inspektør talte jysk af bare iver; »Diskussioner ved et møde – er det en titel? Det var jo lærerrådet, I gjorde halløj med!« – Næste aften var det »Guldhornene«, det gik ud over. Jeg havde lige hørt Jerndorff i ferien; det var for godt til at lade gå ubemærket hen. Jeg var den deklamerende Jerndorff, fin og distrait; Rechendorff og Svend Fleuron (forfatterens søn) var to bisser på galleriet, som afbrød mig og fik forestillingen til at ende i totalt virvar. Jeg har gjort bod siden – som lærer i oplæsning i 30 år. Vi lærte én ting af vores pjat: at slæbe en forestilling til ende. Har man slået plakater op, trommet publikum sammen og besteget podiet, så må man holde ud. De andre sidder bare og ser, om man kan. Rechendorff var brummer i sang; men synge en vise som en anden Schiøler Linck det kunne han hjemme fra. Kong Frederik var lige fyldt 18 år, og mange er de aftener Rechendorff

frelste med sit smeldende »Hvad skal de flag i staden« til ære for Allernæsthøjeste Samme.

I II g. flyttede vi over på Rektorgården, fik 1- eller 2-mands kamre og blev medlemmer af den traditionsrige gymnasieforening »Baldur«. Den lededes det år af færingen Jørgen Frantz Jacobsen, ikke blot »Barbara«s senere digter, men allerede dengang forfatter til de morsomste lærerparodier, jeg har kendt. Digtene blev med hånden skrevet ind i det eneste eksemplar af foreningens blad »Minerva«. Mine fingre kløede efter at være med; men det slap jeg skidt fra. Uden at føle eller forstå noget ved det kom jeg til at lave en slags homerisk porno, mit livs eneste. Jeg havde sat lærerne ind i myter og sagn, og da jeg, såvidt jeg husker, selv læste produktet op ved en fest, hvor nogle af lærerne var inviteret med, gjorde det noget i retning af skandale. Der blev indkaldt til ekstraordinært møde i Baldur; jeg var vist det eneste punkt på dagsordenen. Formanden behandlede mig overraskende hårdt; han var nok blevet gjort ansvarlig for udskejelserne og ærgrede sig over, at han ikke havde fået læst stykket i forvejen, så han kunne have standset det. Hvad jeg sagde til mit forsvar, har jeg glemt. Jeg husker kun, at jeg stod aldeles ensom i kroen ved klaveret, og at én kom hen til mig efter mødet. Det var Poul Kabell (senere læge), en af de klogeste og fineste drenge på skolen. »Den klarede du bedre, end jeg havde troet du kunne,« sagde han blot; så smilede han og gik. Sagen kom for lærerrådet. En ung, nidkær pædagog ivrede for, at jeg skulle smides ud; men de gamle lærere dømte mildere

og beholdt mig. Det blev besluttet, at jeg resten af skoleåret skulle dele kammer med Poul Kabell. Jeg grinede ad forsøget på at frelse mig – men forsøget lykkedes. Evig tak, skrev jeg. Ja, både til skolen og til den dreng, der gad høre på mit pjat et halvt år dag ud og dag ind. Hvad har det ikke været for en oplevelse for den, der engang selv skulle ud at være lærer.

(Fortsættes)

Soranerfrokosten

Det er slet ikke nemt at skrive referat fra de frokoster! Der er jo ingen tvivl om, at denne form for skoleforeningsliv, som Basse Winther indførte for snart mange år siden, er særdeles god, styrker kammeratskabet og giver os en praktisk nem måde at komme sammen på. Det er også godt, at vi mødes så tit og regelmæssigt, så der bliver større mulighed for fornuftig tale og mindre føleri og »hulken«. Nåh – det er vel også derfor, at begrebet er taget op af andre skolers foreninger – og man siger jo fra flere sider, at referatet er det første, der læses i bladet, i enkelte tilfælde endda det eneste.

Det er jo svært at leve op til! Hvor meget skal tages med, og hvad skal udelades? (Det ville ikke tjene noget formål at citere alt, hvad der blev sagt). Et af formålene med referaterne er vel at fortælle de bortblevne, hvad de gik glip af, – hvilke kammerater de ikke fik mødt. Hvis (nej »Når«) der siges ting af almen soransk interesse, skal de med. Mackeprang og Kindt er altid morsomme, men ofte af et vid, der skal høres; Saxtorph tager ordet hver gang for at vise, at han er der; skal de virkelig nævnes hver gang?

Og så er der ros og ris. Ris er det nu småt med så referenten behøver ikke at komme til at lufte snavsede lagner. Men

alt det gode, der siges om formanden, Schjærff, og andre »fuldtro« eller »ærke-« soranere? Hvor er grænsen mellem naturlig og helhjertet anerkendelse og »roseforening?«.

Hovedformålet med referatet må være at give de udeblevne et indtryk af, hvor rart vi har det, og at vi her har en form, hvor vi jævnt og naturligt kan pleje det soranske samhørsforhold, – at viderebringe emner og oplysninger af interesse for og om gamle soranere, – men det skal ikke være et sted, hvor man blot kan læse, hvad man selv har sagt. Med dette forbehold skal folk selvfølgelig have at vide, hvad der er foregået.

Til sagen:

Frokosten den 5. december 1968

De 41 fremmødte – fra *Bjørning (1901)* til *Lars Erik Larsen (1968)* – blev ikke skuffet; der var virkelig dækket op med et bugnende julebord (Mackeprangs udtryk: extraorbitant); den megen mad var nok grunden til, at der blev snakket mere mand og mand imellem end holdt taler. *Kann Rasmussens (1922)* udgangspunkt for velkomsten var selvfølgelig Holberg, der ville være blevet 284 år om tirsdagen. Det var nu ikke professoren, historikeren eller komoedieforfatteren, der blev fremhævet, men den praktiske forretningsmand og administrator, som gennem sine økonomiske dispositioner og sine gode råd for skolens trivsel havde lagt grunden til *det* akademi, vi er udgået fra. Holberg og Skolen leve.

Så spiste vi! indtil *Ramtung (1955)* fik ordet og talte om ordet »soraner«; det ældste eksempel var fra år 130, hvor en græker ved navn *Soranos* havde beskæftiget sig med anticonceptionelle midler (der er da ingen grænser for, hvilke emner der bliver nævnt ved de frokoster). Vi blev enige om, at han nok ikke havde noget med os at gøre. Endvidere havde *Ramtung* et smukt billede af søen og skolen, signeret *C. Nielsen*

s. 1910; dette skænkede han til Samfundet og efterlyste samtidig nærmere oplysninger om kunstneren (det sker hermed!).

Kindt (1910) og senere *Mackeprang* (1913) og *Perch-Nielsen* (1921) takkede formanden for hans store arbejde og initiativ og navnlig for hans form, for hans evne til »vennesæl og elskværdig at dukke kværunter« (det var *Kindt*; latter!). Formanden selv mente, at hvis vi var glade for ham, så skyldtes det, at han havde en god bestyrelse, og han fremhævede navnlig rektor Østergaard, der havde gjort det muligt at henlægge årsfesterne til skolen.

Brøndkjær (1918) – man sagde, at jeg skulle skrive, at han var alle tiders målmand på skoleholdet – havde ikke været til frokosterne før, men de var nogle fra 50-års jubilæet, som havde sat hinanden stævne. Han havde glædet sig til at hilse på Schjærff, ikke redaktøren, men den unge vikar, der havde givet ham de gode karakterer, han ikke kunne få hos Juul-Mortensen.

Kopp (1938) havde heller ikke været her før; han havde følt sig pinligt berørt, fordi han »bare« var gået ud af 4. M og kommet på Stenus. Han havde iøvrigt været medlem af Samfundet fra 1939, og havde gjort sig godt upopulær på Stenus ved at få Soranerbladet tilsendt og heppe for Sorø ved fodboldkampe; i denne obstruktion havde han modtaget moralsk støtte af politimester Rosen. Både han og *Brøndkjær* truede med at komme igen.

Vi skylder værten at sige, at ikke alene var maden god, den var også billig, idet kuvertprisen var den samme som sidste år; den eneste forskel var, at den stegte and var ombyttet med en sprængt do.

Nachspiel'et var godt besøgt, ja nr. 42 kom kl. 15.15, det var *Hansen* fra Canada (1905).

Næste gang er torsdag den 2. jan. 1969 kl. 12.15.

N. Sx.

Holberg-portrættet af Johan Roselius, adlet v. Rosenheim

Af *Torben Glahn*.

Det ubetinget kendteste portræt af Holberg ejes af Sorø Akademi. Efter gammel tradition er det en samtidig kopi af et maleri, der ved Holbergs død 1754 overgik til det »ridderlige akademi« sammen med hans bibliotek og gik til grunde med det ved akademiets brand 1813. Det nuværende portræt er efter denne tradition af samme kunstner, som malede originalen. Det blev købt 1818 til Sorø Akademi, men hvor det kom fra, vides ikke. Det er overvejende sandsynligt, at det stammer fra Holbergs hovedarving, en søstersøns datter *Frederika Lovisa Tolstrup*, hvis søn, herredsfoged *Ludvig Holberg v. Schwartz* måtte realisere sine ejendele i 1817.¹⁾

Formodentlig er det det samme billede, *Rahbek* i 1815 begejstret beretter om: »et Originalportrait af Holberg (maaske endogsaa Originalen til det, der brændte i Sorø), der har hængt i hans egen Stue og er en Arvedel efter ham, er i Behold.«²⁾

Proveniensen er en af de gåder, der knytter sig til Sorø-portrættet. En anden og lige så stor gåde: hvem der har malet billederne, har gennem tiderne beskæftiget såvel kunsthistorikere som Holbergforskere, og er først blevet løst for en halv snes år siden af museumsinspektør *Victor Hermansen*.³⁾

Der er aldrig fremkommet noget om denne undersøgelse i Soraner-Bladet, og i det hele taget synes der intet offentliggjort her hjemme om de supple-

rende oplysninger vedrørende kunstneren, som 1961 fremkom i Sverige.

Det vil være naturligt på dette sted at rekapitulere, hvad man ved om portrætternes historie og de undersøgelser, der gennem tiderne er foretaget.

Holberg-portrættet, som vi kender det fra Sorø, gengaves for første gang i et kobberstik af *O. H. de Lode*, stukket 1752 til anden-udgaven af Holbergs Danmarks Riges Historie. Samtiden siger om stikket: »Originalen er saa vel truffet, at det approberes af dem, der kiende Autor«.³) Stikket er signeret således: »... *Roselius Pinx. Hafn. O. H. de Lode Chalcogr(aphus) R(egis) S(erenissimi) D (anicæ) sculps. 1752*«.

Man har gjort sig mange tanker, hvorfor der kun er prikker foran navnet *Roselius*. Holberg-kenderen *Th. A. Müller*⁴) anser det for overvejende sandsynligt, at Lode ikke har kunnet læse signaturren, mens andre og med størst styrke kunsthistorikeren *O. Andrup*⁵) anser det for rimeligt, at Lode har fået navnet opgivet af Holberg selv, som ikke har erindret fornavnet. Kunstnernavnet *Roselius* har lige så lidt sagt Holberg noget, som det har været kendt af eftertiden.

Fra 1775 kender man et stik efter portrættet »det eneste originale Malerie, som findes paa Sorøe Academie« af *J. Meno Haas*, og her angives kunstneren at være »*Roselin*«⁶), d. v. s., at man nu identificerede ham med den på det tidspunkt kendte svenske hofmaler *Alexander Roslin* (1718-93), der omkring 1745 havde forladt Sverige for i løbet af kortere tid at blive en højt skattet portrætmaler ved de europæiske hoffers.

En gengivelse af portrættet stukket af kobberstikkeren *J. F. Clemens* fra 1798

opgav ikke kunstnerens navn. Kan det ikke tages som et fingerpeg om, at Clemens, der jo var en betydelig kunstner og efter sine mange års studieophold i Frankrig, Tyskland og England må have haft enestående kendskab til tidens malerkunst og som også har haft rig lejlighed til at drøfte det med tidens ypperste danske kunstnere, som han stod på venskabelig fod med, at han har haft stærk mistanke til Roslins autorskab til portrættet, siden han kun under sin gengivelse skriver »efter det Sorøiske Academies Malerie«.⁶⁾ Roslin var død 5 år før, så ham har man ikke kunnet spørge.

Den kendte historiker og kritiker *Chr. Molbech* (født 1783 i Sorø som søn af en soransk professor) havde, som han 1846 skriver, kendt »det nu opbrændte gamle Originalmaleri af Holberg, der forud fandtes i Sorøe«, og oplyser, at »det, som nu haves, er en Gjentagelse, ved Maleren selv (en Svensk v. Navn Roslin)«, og han kalder det »Sorøe Academies største Helligdom«.⁷⁾

Molbech havde dog tre år før, da kobberstikkeren *E. C. W. Eckersberg* skulle kopiere maleriet, været knap så sikker på, at man turde anføre Roslin som mester for Sorø-portrættet. Han vidste, at kunsthistorikeren *J. C. Spengler* i 1818 havde skrevet, at portrættet var af Roslin, men fandt det klogest at spørge inspektøren ved kunstmuseet *C. J. Thomsen*. Efter nogen tøven svarede denne »jeg troer at De uden Betænkning kan antage, at Spengler har Ret«, og dermed betragtede Molbech det altså som fastslået.

Traditionen ansås fra da af som så underbygget, at den holdt sig et århun-

drede endnu, men interessant er det at se, at kunsthistorikere som kunstnere stadig forundrede sig over, at den betydelige kunstner Rosling skulle være mester for de to portrætter.

Den fremragende kunsthistoriker (og soraner!) *Karl Madsen* udtalte efter et første øjekast, »at det umuligt kunde være malet af en udmærket Kunstner som Roslin«. ⁸⁾ Senere accepterede han det som et ungdomsarbejde: »allerede her giver Opfattelse, Tegningen og Formgivningens Sikkerhed Vidnesbyrd om et ualmindeligt Talent«. ⁹⁾

Kunstneren *Albert Repholtz*, som gengav billedet i sortkunst, mente først, at det »turde være en alt for dristig Tanke, at Sorøbilledet er malet af Roslin«. Men da han samtidig var dristig nok til at fastslå, at der ikke i det 18. århundrede fandtes nogen maler ved navn Roselius, tilsluttede også han sig den da gældende opfattelse. ⁸⁾

Th. A. Müller, der ikke var kunstner, men en fremragende Holberg-forsker, holdt det for givet, at Roslin havde malet det brændte portræt, men fandt det »vanskeligt at tro«, at kopien »efter det gamle Sorøbillede er gjort af Roslin selv, som Traditionen paastaar«, men også han endte sine overvejelser med at acceptere: »Billedets Forening af Redelighed og sand Fornemhed lader sig forklare ved – i overensstemmelse med den rimelige Tradition – at antage det udført af Roslin selv«. ¹⁰⁾

Mest skeptisk var museumsdirektør *Otto Andrup*. Han fandt adskillige fingerpeg, der samles »i en Tvivl om at Sorøbillederne direkte gaar tilbage til Alex. Roslin... Jeg nævner udtrykkeligt at Sorøbilledet ikke synes udført af no-

gen stor Mester. Der er ganske vist i Kappens Silkeknitren noget for dansk Kunst uvant, som kunde lede Tanken hen på f. Ex. Svensk Kunst, blot ikke paa Roslin; men ogsaa noget udvendigt, næsten diletantisk, som forbløffer... Hvem denne Kopist kunde være skal jeg ikke udtale mig om; jeg kender ikke denne Pensel andetsteds fra.« ¹¹⁾

Så kom i 1957 det statelige værk af *Gunnar W. Lundberg* om Roslin, og heri oplystes om Holbergportrættet: ¹²⁾

»Ehuru man tidigare icke velat be-tvivla Roslins auktorskap til detta por-trätt, bör dock påpekas, att på Lodes år 1752 utförda gravyr tydligt står »Ro-selius pinx. Hafn.« Endast *Wilhelm Nis-ser* har uppmärksammat denne så gott som okände konstnär (*Johan Roselius*) och omtalat, at han var elev til *Schröder* ungefär samtidigt som Roslin.« Og han slutter: »Framtida forskning får utvisa, om det är Johan Roselius eller Roslin, som målat Holbergs porträtt.«

Afdøde museumsinspektør *Victor Hermansen* blev straks opmærksom på denne vigtige oplysning og indledte en systematisk undersøgelse for at få fastslået, om Roselius overhovedet havde været i Danmark.

Undersøgelsen kronedes virkelig med held, og i et par foredrag (bl. a. i »Holbergsamfundet«) forelagde han 1958 sine meget interessante resultater. I 1961, året efter hans død, blev manuskriptet til foredraget udgivet. ¹³⁾

Man ser her, at *Victor Hermansen* ikke, da han gik i lag med undersøgelsen, nærrede større tiltro til, at en løsning på spørgsmålet var mulig; »naar saa kyndige Forskere som *Th. A. Müller* og *Otto Andrup* nemlig ikke har kunnet

finde Roselius omtalt i danske Kilder, skulde kun et Held kunne afsløre ham.«

Om det var held, der førte Victor Hermansen frem til et resultat, eller det var den systematiske måde, han greb opgaven an på, oplyses ikke, men han fandt virkelig frem til et bevis for, at Roselius havde været i Danmark i 1747, ja undervejs havde Hermansen endog held til at opspore en ganske ukendt kopi af de soranske Holbergportrætter.¹⁴⁾

I et skrift af K. L. Bugge: »Det danske Frimureris Historie indtil 1765« (København 1910) fandt han, at »Johan Roselius, Konduktør og Korttegner« d. 25. januar 1747 blev optaget som frimurer i logen St. Martin i København. Endvidere at Roselius blev optaget på forslag af hofviolon, senere sekretær i Danske Kancelli *Johan Hendrik Freithoff* (1713–67) og daværende løjtnant i livgarden til hest *Frantz Christian v. Zeppelin* (1716–90).¹⁵⁾ Den førstnævnte oplyser Hermansen var virtuos som violinspiller og optraadte i »Det musikalske Societet, hvor han havde truffet Holberg, som plejede at komme til Koncerterne her.«

Videre oplyses at den preussiske legationssekretær *Daniel Ehrenfried Heusinger* (f. 1706) og hofmaleren, den kendte svensk-fødte *Carl Gustaf Pilo* (1712–92) garanterede for optagelsesgebyret, samt at Roselius optoges i logen samme aften som den svenske *Christian Gottlob Almer*, der var sprogmeister ved landkadetakademiet i København, og som 1748 blev fransklærer ved Sorø Akademi og som var gift med en søster til Pilos senere hustru.

Den 13. februar 1747 besøgte Roselius en anden loge i København: Zorobabel.

»Men hermed forsvinder Roselius også fra vor Horizont«, siger Hermansen, »og vi ved ikke, hvad der er blevet af ham. Er han død eller er han flygtet, er han blevet udvist eller er han vendt hjem til Sverige? Vi har ikke fundet noget Vidnesbyrd om hans senere Skæbne og maa lade Spørgsmaalene staa ubesvarede.«

Så langt kom Victor Hermansen i sine undersøgelser, og det var et meget betydningsfuldt skridt. Han nåede desværre ikke før sin død at få løsningen på gåden om, hvad der blev af Roselius, men mystikken hævedes samme år, som Hermansens foredrag blev udgivet.

I Svenskt Konstnärslexikon, redigeret af Gösta Lilja (bd. 4, Malmö 1961) finder man, at Johan Roselius blev adlet 1758 under navnet *v. Rosenheim*, som kendes særdeles godt, og dermed var gåden altså løst.¹⁶⁾

Noter

- ¹⁾ H. G. Olrik: Ludvig Holberg. Undersøgelser og kroniker. 1959. s. 110–119. Th. A. Müller er lidt letsindig i sin udtalelse (Holberg-Aarvog 1920 s. 85), når han lige efter omtalen af auktionsprotokollen med fortegnelsen over v. Schwartzens ejendele siger at sikkert meget af indboet stammer fra Holberg, »det er saaledes fra hans Indbo, at det Maleri af Holberg skriver sig, som nu hænger i Sorø Akademi«, man må tro, det fremgår af auktionsprotokollen, men det gør det ikke!
- ²⁾ Victor Hermansen: Johan Roselius og Portrættet af Holberg. 1961. s. 21 (nedenfor citeret: Hermansen)
- ³⁾ Hermansen s. 16
- ⁴⁾ Th. A. Müller: Holbergportrætter. 1918 (nedenfor citeret: Th. A. Müller)
- ⁵⁾ Otto Andrup: Blandt andet om Holberg-Portrætter (Tilskueren 1937 II) (nedenfor citeret: Andrup)
- ⁶⁾ Hermansen s. 19
- ⁷⁾ Olaf Carlsen: Omkring Roslins Holberg-portrætter og Erling Eckersbergs Stik. (Tilskueren 1932, II)
- ⁸⁾ Albert Repholtz i Gads danske Magasin

1912—13 s. 250 (nedenfor citeret: Repholtz)

⁹⁾ Karl Madsen: Tilskueren 1918 II

¹⁰⁾ Th. Müller s. 78 og 80

¹¹⁾ Andrup s. 144 og 142

¹²⁾ Gunnar W. Lundberg: Roslin. Liv och Verk. 1957. bd. 3 s. 13

¹³⁾ Se note 2.

Det er mærkeligt, så lidt man har fæstnet sig ved beviset for, at portrættet skyldes Roselius og ikke Roslin. Besynderligt virker det, at just Holbergsamfundet, hvor Hermansen i 1958 beretter om sit fund, året efter (1959) offentliggør Orlriks afhandling om Holberg-portrættet uden at gøre opmærksom på, at man efter Orlriks død har fundet frem til maleren Roselius. Så meget mærkeligere er det, som Holbergsamfundet i 1958 gengav portrættet i en publikation og henledte opmærksomheden på oplysningen om autorskabet i Lundbergs bog om Roslin.

¹⁴⁾ Museumsinspektør Jørgen Paulsen, Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, har venligst oplyst, at det i 1961 ejedes af Anna Rokkjær i København.

¹⁵⁾ Det var måske værd at antyde en spinkel mulighed for forbindelse mellem løjtnant v. Zeppelin og den jævnaldrende Christian Valentin Frauen (f. c. 1717, død 1760) løjtnant ved Kronprinsens regiment i 1747. Hans far Marcus Haggæus Frauen (1686—1737) havde været regimentskvartermester i Livgarden til fods og hørte allerede i 1724 til Holbergs omgangsfæller. C. V. Frauen havde haft Holberg til privatpræceptor, og han giftede sig 1752 med Holberg søstersøns datter og arving Frederikke Lovise Tolstrup, fra hvem Holbergportrættet som omtalt synes at stamme.

¹⁶⁾ Man synes måske nok, det er lidt hårdt, at Victor Hermansen (s. 26) efter sin opdagelse næsten triumferende siger, at både Repholtz, Th. A. Müller og Andrup »kunde altsaa have undgaaet at benægte hans (Roselius') Existens«. Man synes, det er tilgiveligt, at de tre forskere har forbigået en så fjern kilde som Bugges bog om frimureriet i Danmark. Man kunne lige så godt bebrejde Hermansen, at han ikke tænkte (genealogisk) og spurgte en af slægten Roselius. Det gjorde undertegnede nylig uden kendskab til, at artiklen i Svenskt Konsts-närslexikon havde bragt løsningen. Svaret kom fra Baudirektor Günther Roselius i Bremen, der henviste til artiklen i det svenske leksikon »Svenska Män och Kvinnor« bd. 6 fra 1949! Senere fandt jeg frem til fyldigere oplys-

ninger i G. Elgenstierna: Svenska adelns ättartflor, udkommet i 9 bd. allerede i 1925—36. De der bragte oplysninger er også anvendt i nærværende artikel.

Direkte fra båndet X

Til yderligere karakteristik af landsdommer Boeg bringes her en af afdøde selv godkendt båndoptagelse.

Inkvisitorisk interview den 5/5 1965.

– Landsdommer Boeg! Erkender De at være student fra Sorø anno 1900, at være cand. jur. fra 1906, at have tilbragt adskillige år i det herværende Justitsministerium?

– Fakta kan man aldrig benægte!

– Erkender De endvidere at have foretaget en rejse til Amerika for Udenrigsministeriet?

– Også dette!

– Vedgår De derud over at have opholdt Dem i Ægypten i ikke mindre end samfulde otte år?

– Det er fuldstændig rigtigt. Jeg var disse otte år i Ægypten, hvilket medførte det for mig glædelige resultat, at jeg så blev dekoreret fra ægyptisk side. Det kunne jeg ikke blive, medmindre jeg var der i otte år.

– Det må anses for gyldigt bevis! – I december 1921 fremkom der en meddelelse om, at De var afskediget i nåde for at tiltræde en stilling i Ægypten, og at De fik tillagt ret til fortsat at bære byretsdommeruniform. Erkender De også det?

– Dette var at betragte som en særlig venlighed overfor mig, men man havde måske ikke taget i betragtning, at i Ægypten var det gennemgående så

varmt, så nogen praktisk brug for denne tilladelse fik jeg ikke.

- Hvordan var livet i Ægypten?

- Det var pragtfuldt. Dengang var forholdet jo dette - det er jo mange år siden - at man havde indtrykket af at høre til en slags overklasse. Det viste sig på mange måder. Der var overfor udlændinge på det tidspunkt en særlig indstilling, som i enhver henseende virkede behageligt.

- Hvad var det for folk, De dømte dernede?

- Det var sager imellem ægyptere og udlændinge, og det var karakteristisk, at man havde en meget stor - og begrundet - tillid til disse domstole.

- I 1929 blev De præsident for den græsk-tyrkiske voldgiftsdomstol i Konstantinopel. Havde den med folkeflytningen at gøre?

- Ikke direkte med folkeflytningen, ud over at hvis der var visse vanskeligheder, måtte spørgsmålene indbringes for mig. Vi havde ikke mindre end cirka 12.000 sager, men det lykkedes mig alligevel at bringe dem ud af verden i løbet af fem, seks år. - Der var sager af overordentlig stor interesse. En af dem, der nok interesserede publikum mest, var en stor proces, der var anlagt af den tidligere sultans arvinger.

- Hvad blev udgangen?

- Udgangen? De vil vel ikke forlange, jeg skal gå og tænke på mine gamle sager?

- Fik sultanen alle sine koner igen - eller hvad det nu drejede sig om?

- Det drejede sig sandelig om ganske seriøse ting, nemlig om faste ejendomme, og der gik fruene altså ikke direkte med under de begreber. Forresten, når

De nu endelig taler om kvinderne - jeg tænker ikke her på sultanens - så var forholdet jo dette, at muhamedanismen på det tidspunkt var afskaffet i Tyrkiet. Der eksisterede altså ingen statsreligion. Regeringen var ganske indifferent overfor religiøse forhold. Men indenfor muhamedanismen har det jo altid været sådan, at kvinderne ikke helt indtager samme stilling som mændene.

- Endnu en stor opgave påtog De Dem, nemlig Grønlandssagen. Hvordan gik det til?

- Hvordan jeg egentlig kom ind i den, det ved jeg ikke. Men en skønne dag fik jeg et telegram hjemmefra, om, hvorvidt jeg ville være med i arbejdet. Til trods for, at det var vanskeligt at indpasse det i mit arbejde dernede, fik jeg det ordnet gennem ferieomlægning og andet, så jeg kunne påtage mig den meget krævende, men overordentlig interessante opgave.

- Foregik det på fransk?

- Ja, ja, selvfølgelig foregik det, som alt hvad jeg har foretaget mig i udlandet, på fransk. Jeg har aldrig været stillet overfor en opgave, som jeg har taget på mig, uden at jeg var klar over, at jeg også kunne gennemføre den.

- De har været formand for Dansk Samvirke fra 1919 til 1922 og fra 1935 til 1944, og De var formand for Soransk Samfund fra 1953 til 1960. Begge steder blev De æresmedlem.

- Ja, dette er mig jo ikke helt ubekendt! Hvad Dansk Samvirke angår ligger forholdet sådan, at det i virkeligheden var mig, der stiftede foreningen. Der fandtes noget fra tidligere tid, der hed De Danske Atlanterhavsoer. Men med den dygtighed, vi ikke altid er rig-

tig modne til at praktisere, havde vi jo skilt os af med de dansk-vestindiske øer...

- Ja, i min Sorøtid i 1917 protesterede vi soranere voldsomt mod salget!

- Men det var nok i virkeligheden - forholdsvis - nødvendigt på grund af krigsforholdene.

- Ja, amerikanerne frygtede, at tyskerne skule sætte sig fast på vore øer!

- Fuldstændig rigtigt - så det var måske ret nærliggende, at man foretog dette skridt. Men det virkede selvfølgelig på de fleste af os som noget uhyre smerteligt.

- Nu må vi høre om Deres Sorøtid. Var De glad for Sorø?

- Jeg kom oppe fra Færøerne, hvor min far dengang var fysikus, og det var selvfølgelig på mange måder en umådelig forandring.

Der var dengang en - hvad kan vi kalde det? - en vis kølig atmosfære i den forstand, at en lille dreng, som kom oppe fra Færøerne lige ind på Akademiet, var mere eller mindre henvist til sig selv. Det var meget få, der egentlig tog sig af en. Men jeg var lige fra begyndelsen af overordentlig glad for min tilværelse dernede. I begyndelsen var jeg nemlig meget flittig. Det gik efterhånden af mig, men jeg gik altså op i skolearbejdet med en uhyre interesse og havde iøvrigt den glæde, at jeg øjeblikkelig blev duks i min klasse, hvilket medførte, at jeg fik en stor »basse« af rektor Hoff. Rektor Hoff var jo en ganske sjælden pædagogisk begavelse, som man ser meget få tilsvarende af. Han havde dette udmærkede, at i hans timer - hvor han iøvrigt næsten altid kom for sent - gik halvdelen af tiden med al-

mindelige problemer, som han drøftede på en ordentlig inciterende og belærende måde, og - så blev der altså så og så mange minutter tilbage til det egentlige stof. Han var af dem, der ganske uvilkårligt må sætte sit præg på en lille dreng.

- De andre lærere?

- Af de øvrige lærere tænker jeg stadigvæk med megen glæde både på Lauritzen - jeg var matematiker - og Matthiessen og Gad.

- Har De forbindelse med nogle af Deres gamle kammerater fra Sorø?

- Den eneste, jeg egentlig har nogen forbindelse med, er professor Johannes Pedersen, til trods for at han jo er et par år yngre. Det spiller jo ingen rolle, når man efterhånden er blevet så forholdsvis gammel, men det gør det altid, medens man går sammen på en skole. Jeg havde ham på mit kammer, og jeg har altid sat uhyre pris på ham. - Min bedste ven gennem livet var nu afdøde højesteretssagfører Berthing. For et par dage siden døde en af mine andre gamle klassekammerater, direktør Holger Dahl, og til trods for at jeg nu ikke har set ham i mange år, så gjorde det alligevel et vist indtryk. Når de går bort, ja - så kommer man jo alligevel til at tænke på, at man selv også bliver ældre.

- Kendte De noget til Steincke, mens De var på Sorø?

- Ja, ja, det gjorde jeg rigtignok. Steincke er den eneste minister, jeg har været dus med. Han gik i sjette klasse, medens jeg gik i femte. Han var - hvilket måske virker forbavsende - »magister bibendi« i Baldur-klubben, og det gjorde han udmærket. Han var - til trods for at han måske engang imellem

virkede noget... måske ikke direkte livsnydende – en usædvanlig morsom »magister«.

– Har De spillet dilettantkomedie på Sorø?

– Ja, ja, jaja, det har jeg da rigtignok. Jeg har ovenikøbet haft den glæde, at jeg gjorde megen lykke. Det skyldtes ganske simpelt, at jeg ikke sagde et eneste ord i den rolle, jeg havde.

– Hvad var det for en rolle?

– Det var noget, der hed »En Tale«. Jeg skulle fremstille en person, der simpelthen ikke sagde noget, da han havde en kone, der kunne besørge konversationen på hans vegne. Han hed »Kaj Bergsøe«, og jeg virkede kun rent mimisk. Om jeg af den grund skulle gå til filmen, det er vel nu næsten for sent.

– I en lang periode var De vor formand i Soransk Samfund – en meget myndig og bestemt formand, der fik tingene til at glide. Senere blev De helt naturligt æresmedlem af Samfundet.

– Det er vist meget rigtigt, når De siger, at jeg var en myndig formand. Der er jo adskillige, der har sagt til mig, at der var... sådan lidt for meget med enevælde i styret. Men jeg havde nu indtryk af, at det var Samfundet egentlig bedst tjent med!

C. C. Hoffgaard.

Afsløring af det 19. navn på mindetavlen

Da Mindetavlen på Stengangen på Sorø Akademis Skole blev afsløret den 19. august 1947, stod der på den ialt 18 navne over soranere, der havde givet deres liv for Danmark under besættelsen 1940–45. Et fotografi af mindetavlen

og en beretning om afsløringen findes i Soranerbladet 1947: 49. Ikke længe efter påpegede Soranerbladets daværende redaktør, V. Sorgenfrey Hansen i Soranerbladet 1947: 89, at der manglede et navn på tavlen.

Grunden til, at det manglende navn ikke straks blev påført tavlen må være, at man ville vente for at se, om endnu flere navne skulle dukke op. I de forløbne 20 år er dette ikke sket, og vi kan derfor regne med, at tavlen er fuldstændig, når det manglende navn er påført. Dette er nu sket. Navnet er *Aage Moos Hansen Møller*, der udgik af 2. mellem i 1922. Han var ritmester i den danske hær, men flygtede til England, hvor han efter nogen tid blev optaget i regimentet The Buffs. Her måtte han begynde forfra, avancerede til løjtnant, faldt i Italien den 5. november 1944 og ligger begravet på 78 Div Cemetery, Sarterno Valley.

Vi bringer her et billede af mindetavlen, som den nu ser ud, samt et fotografi af graven i Sarterno Valley.

En lille højtidelighed fandt sted tirsdag den 5. november kl. 15.00, hvor rektor Arne Østergaard og nogle af skolens lærere, Aage Moos Hansen Møllers søskende, Hans Halvor Hansen Møller (M 1921), Vagn Vestmø, Ellis Hansen Møller og Inger Hansen Møller samt æresmedlem H. Krog-Meyer og repræsentanter for Soransk Samfunds bestyrelse var tilstede.

General Christian Friis (S 1915) skulle have foretaget afsløringen af navnet, men var desværre forhindret.

Rektor bød velkommen og udtalte skolens glæde over, at Mindetavlen nu var fuldstændig. Formanden bragte en hilsen fra general Friis, som havde karakteriseret Aage Moos Hansen Møller

som »en god kammerat og en meget modig soldat«, og foretog derefter afsløringen. Hans Halvor Hansen Møller takkede på familiens vegne. Buketter blev lagt foran Mindetavlen af rektor Østergaard, H. Krog-Meyer, familien og Soransk Samfund, hvorefter rektor inviterede til et glas vin i Grønne Sal.

Jeg traf for nogen tid siden ritmester J. H. Rantzau, der har kendt Aage Moos Hansen Møller godt. Han har vist os den venlighed at skrive nogle ord om sin officerskammerat, der bringes i dette nummer af Soranerbladet.

A. Kann Rasmussen.

Afdøde ritmester Aage Moos Hansen Møller

Mit kendskab til min i britisk krigstjeneste faldne danske officerskammerat går så langt tilbage som til 1928-29, på hvilket tidspunkt vi begge tjenstgjorde ved det daværende 3. DRAGONREGIMENT (nu: JYDSKE DRAGONREGIMENT) i Århus - han som nyudnævnt kornet, jeg som premierløjtnant.

Han var allerede da, som senere, såre pligtopfyldende og - ikke mindst - en interesseret og meget rask rytter, men menneskeligt ret umoden og usikker. Han var derfor ikke umiddelbart nogen større succes som befalingsmand, og det ene med det andet bevirkede, at han ikke umiddelbart blev anbefalet til indtræden i HÆRENS OFFICERSKOLE, men måtte vente et år. Det taler imidlertid til megen gunst for hans karakter, at han senere selv erkendte det rigtige i det, og for ham selv gavnlige, »standsningstød«, han havde fået, og ikke »bar nag« til dem, der havde været med til at fremkalde det.

Efter bestået afgangsprøve fra HÆRENS OFFICERSKOLE vendte han tilbage til regimentet som premierløjtnant,

og i årene op til verdenskrigen havde jeg under mine hyppige og langvarige indkommanderinger ofte tjenstlig berøring med ham; men var dog aldrig hans permanente foresatte.

De gode egenskaber, der havde karakteriseret ham i starten af hans militære løbebane, vedblev at gøre sig gældende, og han udviklede sig til en sjældent modig og dygtig rytter, der fejrede triumfer både indenlands og udenlands, og til en ret brugbar geleddofficer, omend hans til tider noget mutte og indelukkede væsen kunne give ham nogle vanskeligheder.

For os, der var skilt fra ham ved alders-, grads- og temperamentsforskelligheder, var han ret svær at komme nær, men jeg for mit vedkommende satte pris på ham og han – som det senere skulle vise sig – også på mig.

Den 9. april 1940 og alt, hvad derpå fulgte, var en frygtelig påkending for os alle og, efter min mening, ikke mindst for den store rettænkende majoritet blandt værnenes officerer.

De adskillige gange, jeg traf ham efter hin skæbnesvangre dag, og inden han tog sin store beslutning, gav og bar han udtryk for og præg af, at han fandt den hele situation uudholdelig og ydmygende for en dansk officer – og det overraskede mig derfor ikke det mindste, da han, efter at JYDSKE DRAGONREGIMENT var blevet »forvist« til Svendborg, opsøgte mig i mit hjem i Ordrup og bad om min assistance til at undvige til England. Han må på en eller anden måde have fået en anelse om, at jeg havde »visse forbindelser«, her og andetsteds, der måske kunne være ham til nytte.

At jeg meget gerne gav ham den hjælp og de råd, jeg formåede, er en selvfølge, men hans meget vel gennemtænkte »flugtplan« og etableringen af det »røgslør«, han lagde ud efter sig, var i alt væsentligt hans, ikke mit værk. Ligeledes tænkte han meget omsorgsfuldt på ordningen af her efterladte

praktiske problemer og gjorde mig den glæde at bede mig hjælpe sig dermed.

Jeg har været glad for at få lejlighed til at skrive disse linier, fordi jeg med ovenstående in mente mener mig kompetent til at udtale følgende:

HANSEN-MØLLER's motiv til at »rømme« og gå i »fremmed« krigstjeneste var absolut altruistisk og dikteret af en stærk dansk følelse – der var ikke et gran deri af slagsbrodermentalitet, eventyrlyst, trang til »publicity« eller »escapisme«, samtidig med, at han var absolut forstående overfor de mange andre danske officerer, der sikkert gerne var gået samme vej, men som holdtes tilbage af familiehensyn eller af hensynet til de konsekvenser, en masseflugt kunne have haft for værnene og for Danmark.

Med de ikke helt sjældent lidt blandede motiver, der førte adskillige landsmænd enten ud i fremmed krigstjeneste eller ind i modstandsbevægelsen, finder jeg denne motiv-konstatering meget central.

Det vil sikkert være en stor glæde for hans gamle officerskammerater, at hans navn nu optages på det hæderkronede SORØ AKADEMI's ærestavle for de so-ranere, der i 1940-45 faldt for Danmark – således som det alt findes på den tilsvarende tavle på hans anden gamle skole, HÆRENS OFFICERSKOLE, på Frederiksberg Slot.

J. H. Rantzaa.

Kongeballet på Sorø

den 16. november.

I sin velkomst fremhævede rektor Østergaard, at kongeballet ikke blot er et bal for eleverne, men også har det formål at fremme kommunikationen mellem samtlige de indbudte, og de tilstedeværende fik da også i fuldt mål opnået dette.

Undervisningsminister Helge Larsen og frue glædede skolen ved sin nærvæ-

relse, og af de andre særlig indbudte skal nævnes skovdirektør Frølund, som i en blændende tale takkede for den ære at have fru rektor Østergaard til bords. Tilsyneladende var skovdirektøren kommet lidt sent hjemmefra og måtte derfor skifte til festklædning i Sorø, og han gik ud fra, at en institution som skolen sikkert havde et lokale egnet til formålet. Da han gik forbi kirken, var der lys i denne, men da orgeltoner forråbte, at kirken ikke var helt forladt, besluttede skovdirektøren sig til at søge andetsteds hen (selv om pastor Honoré fra baggrunden replicerede, at alle selvfølgelig var velkomne i kirken). Skovdirektøren fandt et egnet lokale i hovedbygningen, og ingen kunne se på hans påklædning, at den var foretaget under feltmæssige former. Via skoleprotokoller, skov-ditto samt Emma Gads protokol følte skovdirektøren sig til sidst så »sams«, at han kunne udbringe en skål for værtinden.

Formanden for Soransk Samfund takkede for invitationen til repræsentanter fra Soransk Samfund og mindedes den første gang Soransk Samfund blev inviteret til fest på skolen ved stiftelsesmødet for over 100 år siden. Også den gang var skolen en fremragende vært, ja, i en stil så flot at man i den løftede stemning ikke formåede at stifte Samfundet, men udskød det til et senere – mere stilfærdigt – møde.

Kongeballet er en tradition, som går helt tilbage til Fr. VI's tid, og det er dejligt at se, at traditionen holder sig så godt. Der er sket små ændringer, men da det er fremskridtet, der har betinget disse, er de kun af det gode. 60 elever med damer førte an i den vilde kehraus, og selv om stilen ikke altid var på højde med, hvad vi præsterede i gamle dage, så var det dog bemærkelsesværdigt, at Lanciers blev danset med virkelig élan, hvilket må skyldes en særlig indsats af dygtige instruktører!

Skolens baller har altid den særlige charme at kunne fremvise en virkelig

fantasi i damernes kjoler, og i år var resultatet fremragende, registret spændte lige fra trykt bomuld til de herligste brokader. Det er en glæde at se, at man stadig kan feste på skolen – og det med maner.

Lille S.

P.S. lidt malurt i bægeret er det, at belysningen på søtrappen er for dårlig – kan det ikke afhjælpes?

Det var dengang -

og det var en snurrig erindring, som via S.B. bragtes fra »Bornholms Avis« den 22. november for 25 år siden, hvor den stod under et fotografi af Fratergaarden:

»Det hændte, at en nu afdød lektor, når han havde gjort en stakkels uvidende discipel fuldstændig forvirret ved sit pinlige forhør om den rette anvendelse af gerundium og gerundiv, pludselig sagde til ofret: Stik lige ned og se, om Fraterbrønden står endnu.

Første gang man fik denne opfordring, så man noget forundret på den aldrende herre og var ikke klar over, om det var spøg eller alvor, for man syntes, man kunne ane et blink bag de tykke brilleglas. Men det var alvor, og det motiveredes med, at det altid er rart at have i hvert fald ét fast holdepunkt i tilværelsen. Så tøfled man ned i gården og stod og kiggede lidt ned i den dybe brønd og vendte så tilbage og fik det svære spørgsmål stukket ud igen, – og nu kunne man svare!

Lektoren mente vistnok, at dette skyldtes det psykologiske fænomen, at nerverne kom i orden, og tanken blev klaret ved, at man fik et pusterum fra afhøringen og faldt til ro ved den lille tur. I praksis var det dog snarere den gode mulighed for venligtsindede kammerater til at hviske det rigtige svar til delinkventen, når han gik og kom, der gav det ønskede resultat.

Lektoren – *Glahn* hed han og vil være kendt for sine franske lærebøger – var

iøvrigt en dygtig pædagog og et dejligt menneske, klog og med lune.«

Sønnen, overbibliotekar Torben Glahn, Flensborg, vil måske nikke genkendende til »historien«, hvis gode idéindhold hermed være overgivet til nuværende og kommende fransk- og latinlærere på vor gamle skole. *Elbs.*

Jul i Sorø 1968

Den store tryllemester *Osc. Lünell* har på ny blandet sin heksekedel. Ingredienserne er for det første tryllemesterens aldrig svigtende initiativ, videre de beredvillige stofleverandørers bidrag, endelig annoncørerne. Resultat: »Jul i Sorø«, 16. årgang.

Det kønne omslag: Ved juletid på Sorø torv vækker straks forventning og julestemning: Fr. VII, hin folkekære, beskuer på det snedækte torv et lysende juletræ, mens han kaster længselsfulde blikke over mod Coldings conditori.

Årets juleprædiken er affattet af pastor *Johs. Busch*, Munkebjergby. Hovedtemaet er betoningen af julens betydning som Åbenbaringen af Guds hemmelighed: Gud lukker op og åbenbarer i det hjælpeløse barn i stalden sin kærlighed, som den åbenbares gennem Kristi selvfornægtende liv her og hans lidelse, der bringer frelsen.

Som sædvanlig er der historisk stof at hente for den deri interesserede. Pastor *Elna Bækdorf*, der synes at være fast medarbejder, hvad der kun er en vinding, beretter i »Kærlighed besejrer alt –«, om Charlotte Oehlenschlägers og skuespiller J. L. Phisters dramatiske kærlighedshistorie i 1830-erne. Charlotte kom i huset hos digteren Hauch i Sorø for at dampe af, men de unge holdt stævnemøder i Tinghusskoven på den sydlige side af hovedlandevejen fra Sorø til Ringsted, og parret forenedes tilsidst 1832 – men efter en kort ægteskabslykke døde Charlotte 1835 i barselseng (læsningen af artiklen vækker minder hos undertegnede, der i juli 1910

har behandlet samme stof i »Sorø Folketidende«). Cand. mag. *C. Wassmann*, Sorø, diskuterer i artiklen »Var der et skjold for Marsti i Sorø Kirke?« spørgsmålet, om Sorømunkene har brugt skjoldefrisen til at mindes Marsti, der ikke – som ellers antaget – har forbindelse med Marsk Stig, men betegner en mand af ædel byrd. Historisk, i hvert fald lokalhistorisk karakter, har lektor *L. Balslevs* redegørelse »Lokalhistorisk arkiv for Sorø og omegn«.

Erindringer, glade som stemningsfulde, kan der læses om i »Minder og småbilleder fra Sorø« af frisørmester Harald G. Hansen, Valby og i »Da der hver dag var liv på Sorø Sø« af pens. stationsforstander *L. Mortensen*, Kgs. Lyngby. I disse to artikler lever Sorø fra århundredets første trediedel.

Fra anden verdenskrigs rædsler har forfatteren, lærer *Anders Bjørnvad* gripende skildret katastrofen i Slaglille 1943, da et britisk fly med polsk besætning blev skudt ned, hvorved såvel fire polske flyvere som et dansk ægtepar, to børn samt mandens mor omkom.

Tømrrmester *N. J. Larsen* rister en instruktiv minderune over Svendehjemmets historie gennem omtrent 80 år, Sorø Roklub gennem 50 år orienterer skattesekretær *Wolmer Blond* om, redaktør *Poul-Henrik Pedersen* glæder sig over det voksende sammenhold mellem egnens idrætsklubber, og lektor *S. Stevns Hansen* giver i »Nordisk samarbejde« en fotokavalkade ved 10-års jubilæet for hjemmeværnskonkurrencerne mellem venskabsbyerne Eidsvoll og Sorø.

Et tiltalende afsnit er også dr. phil. *V. Thorlacius-Ussings* om »Sorø Kunstmuseum i Jubilæumsåret«. Som bekendt fyldte museet 25 år den 29. maj, og vi får kortelig besked om museets historie samt om dets værdifulde nyerhvervelser, i særdeleshed to figurer af Claus Berg.

Hertil kommer det overdådigt fyldige illustrationsstof, dels til artiklerne, dels

billeder fra året, der gik, skoleklassebilleder, portrætter af guldbrudepar, fødselsdags- »børn«, jubilarer og afskedstagende.

Heftet er en god julehilsen til alle, der holder af Sorø, nær og fjern.

P. Sch.

Gamle Soranere og soranske noter

Soransk Samfund lykønsker følgende kammerater, der har fødselsdag i januar 1969:

5. Professor, dr. med. *Helge Faber* (f. 1909), Østersøgade 18, Kbhvn. K.
9. Grosserer *Karl Hastrup* (f. 1909) Skovstjernevej 16, Kbhvn. N.V.
9. Billedhugger *Jan Buhl* (f. 1919), Sølvgade 38, Kbhvn. K.
9. *Carl Johan Jensen* (f. 1919), Bredegade 17, Slagelse.
11. *Poul Clausen Roed* (f. 1879), på Sorø 1892-96.
15. Ekspeditionssekretær, cand. jur. *Peter Martin Clausen* (f. 1909), Prinsesse Mariés Allé 14, Kbhvn. F.
15. *Carl Erik Viskinde Jensen* (f. 1909), Pilebro 6, Herlev.
18. *Otto Chr. Hviid* (f. 1879), på Sorø 1891-95, pr. '95.
19. *Julius Møller Kamps* (f. 1894), r. '11, udvandret til USA.
21. Købmand *Hans Jørgen Frandsen* (f. 1909), Skovsøgade 5, Slagelse.
22. Forpagter *Helge Kipp* (f. 1899), Allindemaglegaard pr. Ringsted.
23. Civilingeniør *Anker Rasmussen Krog* (f. 1899), Norgesgade 21, Kbhvn. S.
23. Civilingeniør *Villum Kann Rasmussen* (f. 1909), Sølystparken 6, Klampenborg.
23. *Chr. Thorkild Daugaard Christensen* (f. 1919), r. '35.
28. Forpagter *Viggo Bojesen* (f. 1879), Søgade 12, Sorø.
30. Civilingeniør *Viggo Jarulf* (f. 1919), Frederiksberg Allé 28, Kbhvn. V.

Advokat, cand. jur. *Bjørn Bjørnestad* (s. '30) er indvalgt i bestyrelsen for »Menmark H. Mortensen & Søn A/S« - Direktør *Hans Mortensen* er student, Sorø 1931. (Oktober 1968).

*

Foredrags-forum:

Otte lærere ved Sorø Akademis skole har dannet et foredrags-forum: De tilbyder sig som foredragsholdere for foreninger, studiekredse, højskoler o. l. Klosterporten står på vid gab, bogstavelig som overført; stor viden stilles til rådighed. De otte er: Organist Knud Vad (musik), gymnasieoverlærer Sv. E. Worm, lektor H. G. Beck, økonomiinspektør Hans Aa. Kaad, adjunkt Ludvig Mohr (alle om rejser i forskellige lande), kunstmaleren Knud Raaschou-Nielsen (kunst), lektor Jan Nielsen (religionshistoriske emner samt »Sorø - gammelt og nyt«), endelig the grand old man, lektor Nordahl Svendsen (om blindes agen og om emner inden for fysikken).

*

Pædagogik omkring århundredskiftet:

Nutidens skoleungdom skal have frietøjler, de skal selv bestemme lærebøger, eventuelt ansætte eller afsætte lærere, vælge, hvad fag de gider dyrke, ligesom al korporlig straf er afskaffet. Det sidste var just ikke tilfældet omkring 1900, hvad der fremgår af følgende indlæg fra »Husmoderens Blad«, 5. årg., 1900, s. 157. Det har som overskrift »Birkeriset« og lyder (i uddrag) således:

Der findes dog heldigvis endnu familier, hvor man ikke af usund humanitet er bange for at give sine børn en dragt prygl en gang imellem for at få dem artige, lydige og sanddru. Da jeg anser spanskror, ridepisk, tamp og lignende for altfor hårde strafferedskeber, tillader jeg mig at lægge et godt ord ind for det gamle birkeris.

Det virker alene ved sin tilstedeværelse; men skal det bruges, må det skoleligt, værdigt og med virkning. 10-20 smæk på den dertil indrettede legemsdel forårsager en smerte, der nok skal

blive respekteret, men den går hurtigt over og er absolut uskadelig.

De nu så talrige udstyrsforretninger burde have sådanne ris i forskellige størrelser, eventuelt udstyrede med bånd med passende bibelsprog (sic!) eller andre moralske sentenser.

Når jeg har fremdraget ovenstående, er det i håb om at kunne bidrage lidt til at fremkalde en mere rationel tugt i vore hjem.

sign. Petersen

*

Brdr. Dahl A/S, Danmarks største firma inden for rør og sanitet en gros, udskifter fra 1. januar 1969 hele direktionen. Foranstaltningen hænger sammen med et generationsskifte. Blandt de afgående direktører er *Eigil Marquard*, f. 2. september 1903, udgået fra Sorø 1920. Han har været direktør siden 1957, ansat i firmaet siden 1922. Direktør Marquard vil for en kortere periode blive tilknyttet Brdr. Dahl A/S som kommitteret for at afvikle forskellige faglige opgaver. Hans arbejdsområde er salget.

*

Otto Vilh. Sommer (s. '37), kordegn ved Vor Frelser Kirke i Horsens og redaktionssekretær ved Paul Nedergaard: Dansk Præste- og Sognehistorie, er af kirkeministeriet under 26. november 1968 ansat i tjenestemandstilling som kordegn ved Skt. Johannes kirke i København fra den 1. december 1968 at regne.

*

60 år

Ved et uheld kom følgende ikke med i forrige nummer af Soranerbladet. Vi bringer det nu: Den 26. november fyldte lektor, dr. phil. *E. Th. Lind* ved Sorø Akademis skole 60 år. Lektor Lind er søn af redaktør (bl. a. ved Gylden-dal) *Theodor Krarup Lind* 1882-1920, s. Sorø 1901 (se om ham Sor.-Bl. 1920: 14 ff.) Lektor Linds farbrødre var også soranere: Forf., cand. jur. *Aage Krarup Lind* 1883-1963, s. '1901, stifter af et stort legat til Soransk Samfund (se om ham Sor.-Bl. 1963: 120) og direktør for

bank og fabrikker i Paris *Jonas Lind* 1886-1964, på Sorø 1898-1906 (se om ham Sor.-Bl. 1964: 61). - Lektor Lind, der tilbragte en stor del af sin barndom i Frankrig, blev student 1927 og cand. mag. 1932 i fransk og dansk. Efter lærer-virksomhed ved skoler i København og Nykøbing F. kom han 1937, den 1. april til Sorø som timelærer, blev adjunkt 1. august 1937 og lektor 1953.

Foruden at være en dygtig og inspirende lærer er lektor Lind tillige videnskabsmand; 1947 blev han dr. phil. på et æstetisk arbejde »Poesiens Mission«, 1958 kom »Frascatiss Haver, en bog om fremtid i poesien«.

Lektor Lind, der som en selvfølge er medbestyrer af Aage Linds legat, er i den lykkelige situation at kunne forene undervisning og videnskab. Til lykke!

*

Amanuensis, mag. art. *Kai Hørby* (s. '54) er beskikket som lektor i historie ved Københavns Universitet fra den 1. november 1968.

*

Hæderspris:

Ved en højtidelighed i Holbæk fik amtmand *M. J. Clausen* (s. '26), Holbæk, den 7. december overrakt Dansk Tandlægeforenings Abelone-pris. Amtmanden hædres, fordi han med ildhu er gået ind for indførelsen af tandbusser i Holbæk Amt. Busserne er bemanded med 11 klinikassistenter, der har til opgave at lære amtets 16.000 skolebørn tandbørstning og fluorskylning. Man håber herved at kunne forebygge en del af tand-sygdommene.

Formanden for tandlægernes hygiejnekommité overrakte prisen, der uddeles for første gang. Den har form af en statuette, lavet af billedhuggeren *Vibeke Drachmann Buemann*. Abelone er afledt af tandlægekunstens skytshelgeninde *Sct. Apollonia*. Bemeldte dame fik tænderne slået ud i Alexandria år 249, og efter sin martyrdød blev hun den, som troende beder til, når de har vrøvl med

tænderne. Nu er amtmanden i Holbæk gået ind for et mere rationelt system.

*

Viceadministrerende direktør i SAS, danskeren *Chr. Hunderup* (1944), Stockholm, er blevet ridder af Dannebrog. Ordenen er overrakt ham af den danske ambassadør i Stockholm.

*

Dansk Skovforening havde den 26. september arrangeret en redskabsdemonstration omkring Rødebækhus under Silkeborg statsskovdistrikt. Arrangementet og hele det store forarbejde var tilrettelagt under Skovteknisk Institut, hvis leder skovrider *Aa. Marcus Pedersen* (s. '51) med rette høstede megen anerkendelse for den præcision og det gnidningsløse forløb, dagen fik.

*

Afdelingsingeniør ved Københavns Belysningsvæsen, cand. polyt. *Johan Arentz Seligmann* (s. '36) er af magistraten udnævnt til overingeniør fra 1. november 1968.

*

Ved audiensen 18/11 1968 modtoges først ambassadør *B. Johns*, der takkede for udnævnelsen til ambassadør i Congo. Ambassadør *Bengt Johns* er student fra Sorø 1941.

*

Hrs. *Mogens Krog-Meyer* (s. '38) er valgt til formand i bestyrelsen for A/S Hjalmar Wennerth, Gladsaxe.

Soransk Samfunds Jyske afd. Holbergfest 3. december 1968

Holberg ville have haft en dejlig aften, hvis han havde deltaget i festen på Sjette Frederiks Kro ved Århus i anledning af hans 284 års fødselsdag.

Der var både en Jeronimus (lektor Nordahl Svendsen) en Magdelone (fru Nordahl Svendsen) og 30 Henrik'er og Perniller fordelt på mere end 30 årgange, da Soransk Samfunds Jyske af-

deling hold fødselsdagsfest den 3. december.

Lektor Nordahl Svendsen, der var specielt indbudt som taler, beskæftigede sig med verdensrummet, mennesker og naturlove samt naturligvis ingrediensernes indflydelse på livet i Sorø og vice versa. Det var så fornøjeligt, som det kun kan blive, når det er Nordahl, der taler.

Senere på aftenen tryllebandt han atter selskabet, da han lod et »personificeret« alkoholmolekyle gå bordet rundt. »Ølhunden« kalder han genstanden.

Landinspektør *H. Døpping* holdt talen for (og om) Holberg, der »ville have svært ved at begå sig i dag, fordi han sankede så voldsomt i lade«.

Retfærdigvis tilføjede Døpping, at vi næppe ville have været samlet, hvis Fader Holberg ikke havde sanket i lade.

Det kan uden overdrivelse fastslås, at Samfundet jyske afdeling også kan være med, når det gælder soranske sammenkomster. Festen blev ovenikøbet omtalt i den lokale presse.

Jysk afdeling har en månedlig mødedag, hvor alle gamle soranere er velkomne. Det er den sidste fredag i hver måned, kl. 16.30 på Hotel Ritz, Århus.

H. S.

Absalon var død, da de to tårne i Fjenneslev blev til

Ny undersøgelse af kirken viser at tårnene må være bygget en halv snes år efter Absalons død.

Tvillingetårnene på Fjenneslev kirke blev bygget flere år, efter at Absalon og Esbern Snare var døde. Denne oplysning vil nok chokere en og anden

ældre historielærere, der har fortalt generation efter generation, at Asser Rigs kone fru Inge byggede tårnene for at markere, at hun havde født tvillingerne Absalon og Esbern.

Forskerne har længe ment, at tvillingerne rent faktisk ikke var tvillinger, men kun brødre. Nu slår professor, dr. phil. *Otto Norn*, Aarhus, imidlertid fast, at tårnene må være bygget, efter at både Absalon og Esbern Snare var lagt under mulde.

Otto Norn har foretaget en undersøgelse af oprindelsen af nogle mønstre på søjlekapitæler dels i Fjenneslev og dels i Sorø kirke. Resultatet af disse undersøgelser publicerer han i et lille skrift, han kalder »Rhinlandsk stil på Sjælland«. Søjlerne Otto Norn behandler i sit skrift er udført i brændt ler. Kapitælerne – det øverste afsluttede stykke på en søjle – er rigt ornamenterede. Den specielle stil, der er anvendt i ornamentikken, hævder Otto Norn, må henføres til Rhinlandet, og ikke som man hidtil har ment til Lombardiet. Kunstnerens forbilleder i Rhinområdet er dog altid hugget i brudsten. I mangel af brudsten i Danmark har kunstneren, der har skabt søjlerne i Fjenneslev og Sorø, modelleret kapitælerne i ler, der siden er blevet brændt. Der er derved sket en vis tillempning, men ornamentikkens oprindelse er umiskendelig.

Professor Norn gør videre gældende, at det er langt mere nærliggende at søge stilpåvirkningen i Rhinlandet end i det fjernere liggende Lombardi.

Godt nok kom teglbrændingens kunst med lombardiske kunstnere, men det skete et par menneskealdre tidligere, omkring 1150.

Den Rhinlandske påvirkning kom naturligt gennem det snævre handelssamkvem med Rhinbyerne, og ydermere hentes en betydelig del af byggematerialerne til de danske kirker ved Rhinen. Forbindelsen med Norditalien må have været betydeligt tyndere.

Professor Norn påviser, at to af søj-

lerne, der pryder vestgalleriet i Fjenneslev kirke, er af typisk Rhinlandsk oprindelse.

Ved at se på den meget sikre datering, man har på kirkerne i Köln og mange andre steder langs Rhinen, kan man umiddelbart se at udvidelsen af Fjenneslev kirke, der gav kirken sine to tårne og sit herskabsgalleri, må være sket efter 1200, snarere omkring 1210.

Soraner-Bladet

En varm tak til de soranervenner og kammerater, der viste mig venlighed under min sygdom; ikke mindst gælder takken dem, der ofrede tid og arbejde, bl. a. ved at referere frokostmøderne og bistå med korrekturen, og derved muliggjorde en stadig udsendelse af bladet.

Tyve gode år har jeg haft som redaktør, og mit inderlige ønske er nu, at man snart kan finde en afløser; han skal have kærlighed til alt soransk, en vis flair for bl. navnene i aviser m. m., at kunne udfinde soraneren; endelig skal han »have tid og gidde«.

Indtil da står jeg med mine reducerede kræfter til tjeneste, og jeg vil slutte disse linier med at citere den samme latinske sentens som for tyve år siden: *Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas* (Selv om kræfterne svigter, må man dog rose den gode vilje).

Den gamle redaktør.

SORANSK SAMFUND

Kasserer: Civilingeniør S. Kamman

Tobaksvejen 10, 2860 Søborg

Tlf. 69 11 44, giro 1710

SORANERBLADET: REDAKTION

Højagervej 67, Rungsted Kyst, lektor P. Schjærrt
Tlf. 86 38 32 (ansvarshavende) og Algade 70, Vordingborg, overbibliotekar C. G. Elberling (utenet medarbejder) Tlf. 511 (subs. 638).

EKSPEDITION:

Høje Gladsaxe torv 2, 2680 Søborg

Direktør N. E. Løgstrup. Tlf. 69 36 83.

Fr. Palm Greisens bogtrykkeri, København.

Højlund & Løgstrup

KONSULENTER FOR VIRKSOMHEDSLEDERE

Organisation - Markedsføring

Økonomi

HØJE GLADSAXE TORV 2, 2860 SØBORG
TELEFON (01) 69 36 83

MR FULDMÆGTIG
LOUIS VICTOR A MATHIESEN
VESTERBROGADE 208-3 TV
79 KØBENHAVN V

Det er en kendsgerning, at Christiani & Nielsen er et af de danske firmaer, hvor mulighederne er størst for at komme til at deltage i spændende opgaver over hele jordkloden, f. eks. ved følgende igangværende arbejder:

Motorvejstunneler i Belgien, Danmark, Holland og Norge

Havneanlæg i Brasilien, England, Libyen, Sydafrika, Thailand og Tyskland.

Flodregulering og dæmninger i Pakistan og Venezuela og ...

ikke at forglemme Lillebæltsbroen i Danmark.

Gør hele

verden

til Deres

arbejds-

område

Har De lyst til at være med til at arbejde i et stort firma, hvor den enkelte kan få lov til at udvikle alle sine skabende evner gennem interessante opgaver, vil vi gerne hilse på Dem. Ring venligst på tlf. (01) 14 12 33, lokal 83 og aftal et møde på et af vore kontorer.

CHRISTIANI & NIELSEN

Advokat
HARALD QVIST
Landsretssagfører
Mødeberettiget for Højesteret
Frederiksberggade 25
(01) 12 32 64
Lrs. G. Tage Niensens eftf.

(03) 63 22 22
1. kl. værelser og smukke
selskabslokaler
Største og førende

HOTEL POSTGAARDEN, SORØ

TH. C. JENSEN
1ste KLASSES SKRÆDERI
Vedelsgade 14
(03) 63 03 58
Sorø

— anset og velset

—
Se det hos de førende tapet- og farvehandlere
landet over

BANKEN
for Sorø og Omegn

FILIAL AF
PRIVATBANKEN
I KJØBENHAVN A/S

